

THÉÂTRE MONTPARNASSE: TERRAIN VAGUE, ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ JEAN VICTOR PELLERIN

Ο Gaston Baty ποῦ ὡς ἔνα διάστημα διηύθυνε τὸ Théâtre Pigalle, δυνατὸς καὶ προσωπικὸς σκηνοθέτης, κατέφυγε σὶ τὸ παλιὸ Théâtre Montparnasse, ὅπου καὶ ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργο του, ἴσως ὑπὸ καλύτερες συνθῆκες ἀπ' ὅτι καὶ σὶ τὸ Théâtre Pigalle. Αὐτὸ ἴσως φανῆ παραλογισμός. Γιατὶ τὸ Pigalle μὲ τὸν ἀφάνταστο πλοῦτο τῶν σκηνηκῶν του ἦταν πρώτης τάξεως ὄργανο σὶὰ χέρια ἐνὸς τέτοιου καλλιτέχνη. Δὲν συμβαίνει ὁμως τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸ κοινὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Rotchild, ποῦ ἀσφαλῶς ἐλάχιστα θὰ ἔμεινε ἱκανοποιημένο ἀπὸ τὸ δραματολόγιο τοῦ Gaston Baty, δραματολόγιο πρωτοποριακὸ, βαθειὰ φιλοσοφικὸ καὶ ἀνθρώπινο ποῦ ἀπαιτεῖ κοινὸ ἐκλεκτὸ καὶ ἀνήσυχο, ὅπως τὸ κοινὸ τοῦ Μονπαρνάς. Τὸ θέατρο λοιπὸν εἶναι θαυμάσια τοποθετημένο, συνεχίζει μὰ λαμπρὴ παράδοση κα' ἀκόμα ἀποτελεῖ ἔνα πολὺν διδακτικὸ μάθημα γιὰ τὴ σκηνοθετικὴ τέχνη. Δείχνει ὅτι ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχει ταλέντο καὶ ψυχὴ, καὶ ἔνα παλιὸ θέατρο πρόχειρα ἐπισκευασμένο μπορεῖ νὰ δώσῃ τίς ποιὸ ζεσιτὲς ἀτμόσφαιρες καὶ τὰ ποιὸ ἀπίθανα effet, ποῦ ἄλλοι ζητοῦν μὲ πολὺπλοκες μηχανῆς καὶ κυκλικὰ σκηνηκὰ μάταια νὰ ἐπιτύχουν.

Τὸ θέατρο ἄρχισε μὲ τὴν Opera des Quat' Sous παλιὸ ἀγγλικὸ ἔργο, ποῦ δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ πολὺν τὸ πρόγραμμα τοῦ θεάτρου. Ἀνεβάσθηκε ἔπειτα ἡ Cavalière Elsa τοῦ Mac' Orlan ἔργο τέλεια συντονισμένο μὲ τὸ θῆασο καὶ τίς διαθέσεις του, καὶ μόλις πρὸ λίγων ἡμερῶν κατέβηκε ἀπ' τὸ πρόγραμμα τὸ Dibbouk ἁωσοῦ κράτησε πάνω ἀπὸ δυὸ μῆνες. Ὁμολογοῦ πὼς ἡ παραβολὴ τοῦ Dibbouk ὅπως τὸ ἀνέβασε ὁ Gaston Baty, μὲ τὸ Dibbouk ὅπως τὸ ἀνέβασε ὁ Μελάς παρουσίασε βασικὲς διαφορῆς.

Ὁ Μελάς ἐντύσε τὸ ἔργο μὲ μὰ μουσικοπάθεια ψυχρὴ, ποῦ τὴν πάγωνε ἀκόμη περισσότερο ὁ Μυράτ μὲ τὸν ἀκατάλληλο ρόλο ποῦ ἀνέλαβε νὰ παίξῃ. Ἐπειτα ἡ μουσικὴ ποῦ παίζει σ' αὐτὸ τὸ ἔργο τέτοιο κυριαρχικὸ ρόλο παραβλάφτηκε συστηματικὰ, καὶ μάλιστα σὶὰ καλύτερά της σημεῖα, γιὰ νὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Μυράτ, ποῦ ἂν καὶ εἶναι ἐξάίσια δὲν ἀρκοῦσε νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἴδια ἐντύπωση ποῦ δημιουργεῖ τὸ τραγούδι.

Ἄλλὰ ἄς κλείσωμε τὴν παρένθεση αὐτῆ, ποῦ μποροῦσε νὰ ὀδηγήσῃ πολὺν μακρὰ. Ὁ Pellerin σὶ τὴν Ἑλλάδα εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τῆς Têtes de rechange ποῦ παίχθησαν κάμποσες βραδνὲς σὶ τὸν Ἀπόλλωνα πρὸ μερικῶν χρόνων.

Σὶ τὸ καινούργιο του ἔργο, «Terrain vague» (ποῦ κατὰ ἐλεύθερη μετάφραση ἰσοδυναμεῖ μ' ὄνειρευμένη χώρα) δὲν κάμει καμμιά ὑποχώρηση σὶ τὸ πρωτότυπο ταλέντο του καὶ μένει πάντα ὁ συγγραφέας τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα δὲν ἐπιδέχονται παρὰ ἢ τὴν εἰρωνία ἢ τὸ θαυμασμό. Δημιουργεῖ τέτοιες μεταπτώσεις, κέφτει τόσο εὐκόλα ἀπὸ τὸ πραγματικὸ σὶ τὸ ἀνύπαρκτο, ἀναγκάζει τὸ θεατὴ νὰ κάνει τόσο ἀπότομα πηδήματα καὶ μεταστροφῆς, ποῦ μὰ τὴν ἀλήθεια πρέπει κανεὶς νὰ ἔχῃ πολὺν πλατειὰ φαντασία καὶ ἀντίληψη, γιὰ νὰ μπῆ γοργὰ σὶ τὴν ἔννοια τῶν ἀλλεπάλληλων εἰκόνων του. Κι' ὁμως ὅλα αὐτὰ, ὅλες αὐτὲς ἡ μεταπτώσεις, τὰ παράξενα αὐτὰ πηδήματα, ἔχουν μὰ τόσο ὠραία αἰτία, ποῦ δικαιολογεῖ ἡ πρωτότυπη ἀνησυχία τοῦ Pellerin.

Ὅταν ἀνοίγει ἡ σκηνὴ, τίποτε δὲν ξαφνιαίνει τὸ θεατὴ. Ἐνας πολυάσχολος μεγαλέμπορος (τὶ θαυμάσιος ρόλος γιὰ τὸ Βεάκη), σχεδὸν ἐξαμερικανισμένος, κανονίζει τίς πολυποικίλες δουλειῆς του, μὲ τα-

χύτητα και σταθερότητα χωρίς να χάνη ούτε ένα λεπτό, όπως απαιτεί το σύγχρονο αξίωμα. Σχεδόν θά νόμιζε κανείς πως πρόκειται να δῆ κανένα έργο από τα συνηθισμένα των βουλευμάτων. Είναι γεμάτος δράση, που φαινομενικά τουλάχιστον δέν τόν εξαγλιεί. Μά και κάποτε ἡ κοιμισμένη λατινική του φύση εξαίσταται σέ μιὰ ώραία σκηνή, όταν συζητηῖ μ' ἕνα ψυχρό Ἀμερικάνο, κυνικό, ὑπολογιστικό, ἀποξηραμένο ἀπό κάθε αἴσθημα. Καί γυρεύει νά λυτρωθῆ. Ὅλα αὐτά, τὰ χαριὰ, αἱ ὑποθέσεις, τὸ Χρηματιστήριο, αὐτὴ ἡ τυραννική ἀκρίβεια σέ ὅλα, νοιώθει πως εἶναι στυγνὰ καὶ ἀνάξια φαινόμενα που τὸν ὑποδουλώνουν. Θέλει νά ὄνειρευθῆ θέλει νά ξαναβρῆ τὴν ὄνειρευμένη χώρα που μικρὸς τόσο ὄνειροπόλησε, καί γυρεύει νά πιασῆ ἀπὸ κάπου, γυρεύει κάποια βοήθεια, ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸν ἔμπιστο διευθυντὴ τοῦ γραφείου του, που ἀλλοίμονο ἔχει ἀφομοιωθῆ τελείως πιά μὲ τὸ χωρὶς αἴσθημα σύγχρονο περιβάλλον. Καὶ ἡ πρώτη πράξη τελειώνει σέ μιὰ ἀτμόσφαιρα βαρεῖας ἀγωνίας ἑνὸς ἀνθρώπου που γυρεύει νά λυτρωθῆ.

Ἡ δεύτερη πράξη ἔχει τὴ σφραγίδα τοῦ συγγραφέου. Παρουσιάζει τὸν ἥρωα τοῦ ἔργου κοθισμένο σὶα πρῶτα καθίσματα τῆς πλατείας νά συζητῆ σὶο διάλειμμα γιὰ μιὰ ὑπόθεση λιπασμάτων μὲ κάποιον ἄλλον. Τὰ φῶτα σβύνουν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον. Μά όταν σηκωθῆ ἡ ἀνλαία, παρουσιάζεται μιὰ σκηνή τελείως ἄδεια που ὁ τεχνικός φωτισμός δείχνει ἀπέραντη. Κι' ἀπάνω σὶν ἀχανῆ αὐτὴ σκηνή παρακολουθοῦμε τὸ ρεμβασμὸ ἑνὸς ἀνθρώπου ἀηδιασμένου ἀπὸ τὴ ζωὴ που κάνει, ἕνα τολμηρὸ ὄνειροπόλημα, που ὁ διάλογός του εἶναι βαδὺς καὶ σαρκαστικός μέχρις αἵματος. Παρουσιάζεται πρῶτα ἕνα μικρὸ παιδί, ἕνας τσαχπίνης γυμνασιόπαις, που δέν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἥρωα όταν ἦταν μικρός, καὶ ἀρχίζει νά τοῦ διηγῆται μιὰ συνηθισμένη παιδιάτικη τσαχπινιά, γιὰ κάποιο πεί-

ραγμα που ἔκανε σ' ἕνα χοιτρὸ σοβαρὸ κύριο. Κι' ἔξαφνα τὸ πάτωμα ἀνοίγει καὶ πηδάει ἀπὸ τὸ βάθος του ὁ κ. Λογικός ἕνας χοιτρὸς σοβαρὸς κύριος. Ὑστερα παρουσιάζεται ἡ Λογική, μιὰ ξερακιανὴ γεροντοκόρη, κα' ἔπειτα ἕνα τρελοκόριτσο κα' ὅλοι αὐτοὶ κλείνουν ἕνα πεταχτὸ μὰ μεστὸ διάλογο που ξαφνικά κόβεται μὲ τὸ κλείσιμο τῆς ἀνλαίας. Καὶ ὁ ἥρωας μας ξανάρχεται σὶν πραγματικότητα, καὶ ἀρχίζει νά συζητῆ πάλι σὶν πλατεία γιὰ τὴν ὑπόθεση των λιπασμάτων. Αὐτὸ γίνεται σὶο διάλειμμα.

Ἡ τρίτη πράξη δέν ἔχει ὅρια μεταξὺ πραγματικοῦ καὶ ἀνύπαρκτου. Ὅλα εἶναι ρευστὰ καὶ ἡ εὐλυγισία τοῦ διαλόγου που γίνεται σὶο σαλόνι τοῦ ἥρωά μας δημιουργεῖ κάθε στιγμή τὴν ἀμφιβολία. Ἐχει καὶ κατὰ μέγα μέρος λυτρωθῆ καὶ σαρκάζει. Μά τὸ ὄνειρο τὸ ποιο ὄρατο κλείνεται γύρω πάντα ἀπὸ ἕνα ἀγαπημένο πρόσωπο, κα' ἡ γυναῖκα του δέν φαίνεται νά μπορῆ νά μπῆ σὶο πλαίσιο του. Εἶναι κα' αὐτὴ φοβερὰ ἀπορροφημένη ἀπὸ τὴν ἔντονη κοσμικὴ κίνηση, που τὴν ἀπασχολεῖ καὶ τὸ τελευταῖο λεπτό, κα' ὁμως τυχαία κατορθώνει νά τὸν προσέξῃ. Ἀδελφώνουν τίς καρδιές τους σὶον ἴδιο πόθο καὶ σὶον ἴδιο ρυθμό. Ἀρχίζει τὰ νοιώθη κα' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη τοῦ γυρισμοῦ σὶα παλαιὰ ὄραία τῆς κοριτσιότικα ὄνειρα, που πλάστηκαν γύρω ἀπὸ ἕνα ἀγαπημένο πρόσωπο. Καὶ τὸ ἔργο τελειώνει μὲ τοὺς δυὸ ἥρωες ἀγκαλιασμένους καὶ ἀδελφωμένους σὶο κοινὸ ὄνειρο.

Δέν ξέρω ἂν πρέπει νά ὀνομασθῆ σάτυρα τῆς σύγχρονης κοινωνίας τοῦ ὕλισμοῦ γιὰ ἀπόπειρα ρωμαντικῆς ἀναγέννησης τοῦ Terrain vague. Ἐνα εἶναι βέβαιο ὁμως. Πῶς σὶο ἔργο αὐτὸ ὁ θεατῆς ἀνακαλύπτει μιὰ ἀνήσυχη ἀνάγκη ὄνειροπολήσεως που δημιουργεῖται ἀπὸ ἀντίδραση σὶς σημερινές συνθήκες τῆς γοργῆς ζωῆς. Κι' ἀκόμα συγκινεῖται βαθειὰ καὶ ὄνειροπολεῖ. Ὑπάρχει καλύτερη κριτικὴ ἀπ' αὐτῆ;

ΛΕΩΝ ΜΑΓΝΑΥΡΑΣ